

Politik Karar Alma Süreçlerine Sivil Katılım Rehberi¹

(27 Eylül 2017'de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından Bakanlar Vekillerinin 1295. Toplantısında kabul edilmiştir)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi,

Vatandaşların katılımının demokrasinin esası olduğunu;

Vatandaşların temsilcilerini makul aralıklarla özgürce seçme hakkına dayanan temsili demokrasinin üye devletlerin ortak mirasının bir parçası olduğunu;

Seçimlere katılım hakkı, halk inisiyatifleri ve referandum taleplerini başlatma ve imzalama hakkına dayanan doğrudan demokrasinin belirli üye ülkelerde uzun soluklu bir geleneği olduğunu göz önünde bulundurarak;

Kamu otoritesinin yetkilerini ve sorumluluklarını belirleme veya etkileme hakkına dayanan katılımcı demokrasinin temsili ve doğrudan demokrasiye katkıda bulunduğu ve siyasi karar alma süreçlerine sivil katılım hakkının bireyler, sivil toplum kuruluşları (STK) ve genel olarak sivil toplum için garanti altına alınması gerektiğini hesaba katarak;

Karar alma sorumluluğu ve hesap verebilirliğin nihai olarak demokratik meşruiyete sahip kamu otoritesine dayandığını vurgulayarak;

Sivil katılım için elverişli bir ortam yaratmaya katkıda bulunan aşağıdaki gibi Avrupa Konseyi metinlerini dikkate alarak:

- İnsan hakları ve temel özgürlüklerin korunmasına ilişkin sözleşme (ETS No. 5) ve ek protokolleri;
- Resmî belgelere erişime ilişkin Avrupa Konseyi sözleşmesi (CETS No. 205);
- Bakanlar Komitesinin kadınların ve erkeklerin siyasi ve kamusal karar alma süreçlerine eşit katılımı hakkında [Rec \(2003\)3](#) sayılı üye devletlere tavsiye Kararı;
- Bakanlar Komitesinin sivil toplum kuruluşlarının yasal statüsü hakkında [CM/Rec\(2007\)14](#) sayılı üye devletlere tavsiye kararı
- 2009 yılı, Sivil Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri;

Katılım hakkını tanımlayan metinleri de dikkate alarak:

- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na Ek Protokol olarak yerel yönetimlere katılım hakkı ([CETS No. 207](#));
- Bakanlar Komitesinin vatandaşların yerel düzeyde kamusal hayata katılımı üzerine üye devletlere [Rec \(2001\)19](#) sayılı Tavsiye Kararı

Demokratik kurumlarımızın güvenilirliğini daha da güçlendirme ihtiyacı olduğu ve karar alma süreçlerine sivil katılım fırsatlarını genişletmenin bu amaca ulaşmanın yollarından biri olduğunun bilincinde olarak;

¹ Bu gayriresmî çeviri, Avrupa Konseyi'nin izni alınarak Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı tarafından yapılmıştır. Avrupa Konseyi yapılan çevirinin sorumluluğunu üstlenmez. Belgede yer alan görüşler bir kurum olarak TÜSEV'in görüşleriyle örtüşmeyebilir. Belgenin aslı için: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807509dd adresini ziyaret edebilirsiniz.

Üye Devletlerin katılım yoluyla sağlanan görüş, bilgi ve tecrübeye başvurmalarını ve insan haklarına, demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne saygılı etkili katılım kültürünü geliştirmelerini teşvik etmek için;

Aşağıdaki ilkeleri kabul eder ve Üye Devletleri'nin bu ilkeleri mümkün olan en geniş şekilde kullanmalarını ve özellikle politik karar alma süreçlerine sivil katılımdan sorumlu olan tüm yetkili makamlar için yaygınlaştırmalarını sağlamaya davet eder.

Amaç

1. Bu rehberin amacı, politik karar alma süreçlerinde bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının ve sivil toplumun katılımını güçlendirmek ve kolaylaştırmaktır.

II. Tanımlar

2. Bu rehberin amacı doğrultusunda aşağıdaki tanımlar kullanılır:

a. Sivil katılım: Bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının ve sivil toplumun genel olarak kamu otoritelerinin karar alma süreçlerine katılımıdır. Politik karar alma süreçlerinde sivil katılım, siyasal partilerle doğrudan ilişki kurmak ve ekonomik çıkar elde etmek ile ilgili lobicilik faaliyetleri gibi siyasi faaliyetlerden farklıdır.

b. Karar verme süreci: Ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde, yetki sahibi bir kamu otoritesi tarafından, bir politika belgesinin, stratejinin, bir yasanın veya düzenlemenin geliştirilmesi, benimsenmesi, uygulanması, değerlendirilmesi ve yeniden düzenlenmesi veya toplumun tamamını ya da bir kısmını etkileyen herhangi bir kararın alındığı bir süreçtir.

c. Sivil toplum kuruluşları (STK'lar): Bakanlar Komitesinin üye ülkelere yönelik CM / Rec (2007) 14 sayılı Avrupa'daki sivil toplum kuruluşlarının yasal statüsü Tavsiye Kararı'nda belirtildiği gibi kurucuların ve üyelerinin kâr amacı gütmeyen amaçlarını gerçekleştirmek için kurduğu gönüllü bağımsız organ veya kuruluşlardır.

Bunlar, gönüllü gruplar, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, dernekler, vakıflar, hayır kurumları veya coğrafi bölge veya çıkar odaklı çalışan topluluklar ve savunuculuk gruplarını içerebilir.

d. Sivil toplum: Topluma katkıda bulunan ya da insan hakları ihlalleri, yolsuzluk ve diğer yönetim suiistimallerini gündeme getiren ya da eleştiriler de dâhil olmak üzere görüşlerini ortaya koyan bireyler topluluğu, örgütlü, enformel ve gayriresmî gruplardır. Bu tür örgütlü veya enformel gruplar, mesleki kuruluşlar, yerel örgütler, üniversiteler ve araştırma merkezleri ile dini ve mezhep farkı gözetmeyen kuruluşlar ve insan hakları savunucularını içerebilir.

e. Kamu otoritesi: Ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde yürütme ve idari erk gücüne sahip kişiler de dâhil olmak üzere yürütme, yasama veya idari işlevleri yerine getiren kurumlardır.

III. Koşullar ve ilkeler

Sivil katılımı mümkün kılan koşullar

3. Karar alma yetkisine sahip kamu otoriteleri tarafından sivil toplumun görüşlerinin etkin olarak dikkate alınmasının sağlanması için, katılım sürecinde tüm aktörlerin dürüst olarak ve içtenlikle görüş alışverişinde bulunmaları gerekmektedir.

Etkili sivil katılım için gerekli koşullar şunları içermektedir:

- a) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere saygı, hukukun üstünlüğü, temel demokratik ilkelere bağlılık ve bu yönde bir siyasi irade gösterilmesi, katılım için açık usuller kabul edilmesi,

diyalog için ortak alanların desteklenmesi ve canlı, çoğulcu ve sürdürülebilir sivil toplum için uygun koşulların garanti altına alınması;

- b) Üye Devletler tarafından siyasi çerçeve, uygun olduğu takdirde yasal çerçeve ve pratik bir çerçeve ile bireylerin, STK'ların ve genel olarak sivil toplumun örgütlenme özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve bilgi edinme özgürlüklerini garanti altına alacak şekilde elverişli bir ortamın oluşturulması ve sürdürülmesi;
- c) Sivil toplumun çoğulcu demokrasilerdeki rolünün, kamu politikaları için savunuculuk ve izleme işlevlerinin; çeşitlilik sahibi ve canlı bir toplum oluşturulması yönünden katkılarının tanınması, korunması ve desteklenmesi;

İlkeler

- 4. Sivil katılım, politik karar alma süreçlerine dâhil olan tüm aktörler için aşağıdaki ilkelerle teşvik edilmeli ve etkinleştirilmelidir:
 - a) Güven ve dürüst iletişime dayalı olacak şekilde tüm paydaşlar arasında karşılıklı saygı gösterilmesi;
 - b) Sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin kamu otoriteleri ile tutarlı olup olmamasına bakılmaksızın bağımsızlıklarına saygı gösterilmesi;
 - c) Karar alma ve hesap verme sorumluluğu olan kamu kurumlarının makamlarına saygı gösterilmesi;
 - d) Açıklık, şeffaflık ve hesapverebilirlik ilkelerinin sağlanması;
 - e) Tüm paydaşlara uygun geri bildirim sağlanması;
 - f) Eşitlik ve kapsayıcılığı temin etmek için önlemler olarak daha az ayrıcalıklı ve en kırılgan gruplar da dâhil olmak üzere tüm görüşlerin duyulması ve dikkate alınması;
 - g) Gençler, yaşlılar, engelliler veya azınlıklar gibi belirli öncelik ve ihtiyaçları olan kişiler de dâhil olmak üzere tüm grupların cinsiyet eşitliği ve eşit katılımının sağlanması;
 - h) Açık bir dil kullanımı ve uygun katılım araçlarının kullanılması ile erişilebilirliğin sağlanması.

IV. Politik karar alma süreçlerine sivil katılımın esasları

- 5. Sivil katılım, doğrudan veya STK'lar ve/veya sivil toplum temsilcileri aracılığıyla, bireylerin görüşlerini bir araya getirmeye ve aktarmaya olanak sağlamalı; önemli düzeyde görüş alışverişini destekleyerek, kamusal ihtiyaçların karşılanması için karar alma sürecini bilgilendirmelidir.
- 6. Sivil katılım, uygun, yapılandırılmış, erişilebilir yasal veya düzenleyici hükümler ile garanti altına alınmalıdır. Bu yasal ve düzenleyici hükümler arasında çelişki olduğu durumlar için başvuru yapılması ve tazminat talebini düzenleyen hükümler yer alabilir. Katılıma getirilecek herhangi bir sınırlama veya kısıtlama İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına uygun olmalı ve bu çerçevede açıkça belirtilmelidir.
- 7. Kamu otoritesi tarafından karar alma sürecinin farklı aşamaları gerekli yetkilendirmeler ile üstlenilmeli ve sivil katılıma açık olmalıdır.
- 8. Yasal olarak açıkça belirtilen nedenlerle sınıflandırılmış veriler veya ilgili Avrupa Konseyi sözleşmeleri ve diğer uluslararası yükümlülükler uyarınca veri koruma nedenleriyle kısıtlanmış durumlar istisna olmak üzere bilgiye erişim kolayca ulaşılabilir, şeffaf ve kamuya açık olmalıdır.
- 9. Yeterli bilgilendirme geribildirim sağlamaya olanak verecek şekilde zamanında yapılmalıdır.
- 10. Kamu kurumları sivil katılımı planlamalı ve yönetmeli; hedefler, aktörler, süreç ve takvimin yanı sıra kullanılan yöntemleri de açıkça tanımlamalıdır.

11. Kamu otoriteleri karar alma süreci ve katılım prosedürleri hakkında güncel ve kapsamlı bilgi sağlamalıdır.
12. Kamu otoriteleri, sivil katılım sürecinde STK'lar ve genel olarak sivil toplum için aşırı yük getirecek uygulamalardan kaçınmalı ve katılımı kolaylaştırmak için gerekli önlemleri almalıdır.
13. Kamu otoriteleri, bireylere, STK'lara veya sivil topluma katılım sürecinde destek sağladığı durumlarda, katılım sürecinin sonuçlarını herhangi bir şekilde etkilemesini önleyecek şekilde hareket etmelidir.
14. Gerektirdiği takdirde, sivil katılım süreçlerini oluşturmak ve yönetmek için açıkça rolleri belirlenmiş ve desteklenen koordinasyon organları oluşturulmalıdır.
15. Kamu otoriteleri ve STK'lar sivil katılımı desteklemek yönünde iş birlikleri için çerçeve anlaşmalar yapabilirler.
16. Çalışma takvimi, istisnai ve belirtilmiş koşullar dışında, ön hazırlık yapma ve yapıcı katkıları sunmayı sağlayacak şekilde fırsatlar sunmalıdır. Benzer şekilde, ancak istisnai durumlarda ve nedenleri ortaya konulduğu takdirde, karar alma sürecinde sınırlı yöntemlere ve/veya sınırlı sayıda aktörü içeren usullere başvurulabilir.
17. Sivil katılımın kapsamı ve yöntemi gündemde olan mesele ile uyumlu olmalıdır. Kamu otoriteleri marjinalize edilmiş, dezavantajlı ve kırılğan gruplar da dâhil olmak üzere, mümkün olan en geniş şekilde katılımı teşvik etmelidir.
18. Kamu otoriteleri, istisnai koşullar gerektirmediği sürece ve açık bir gerekçelendirme olmaksızın, başlatılan sivil katılım süreci tamamlanmadan kesin bir karar vermemelidir.

V. Sivil katılımın temel aşamaları

19. Karar alma sürecine sivil katılım; bilgilendirme, danışma, diyalog ve aktif katılım da dâhil olmak üzere farklı biçimlerde olabilir.

Bilgilendirme

20. Karar alma sürecinin her aşamasında, açık veri ilkelerine uygun olarak gerekli tüm bilgiler açık ve kolay anlaşılabilir bir dilde, uygun ve erişilebilir bir biçimde ve bürokratik engeller olmadan ve prensip olarak ücretsiz sunulmalıdır.
21. Kamu otoriteleri, verileri analiz etmek ve tekrar kullanmak konusunda kısıtlamalar olmaksızın, temel belge ve bilgilere mümkün olan en geniş şekilde çevrimiçi yöntemler de dâhil olmak üzere erişimi sağlamalıdır.

Danışma

22. Danışma süreci, kamu yetkililerinin resmi bir prosedürün bir parçası olarak belirli bir politika ya da konuyla ilgili olarak bireylerin, STK'ların ve sivil toplumun görüşlerini toplamasına izin verir.
23. Danışma, toplantılar, açık oturumlar, odak grup toplantıları, anketler ve dijital araçların kullanımı gibi çeşitli yöntemler vasıtasıyla gerçekleştirilebilir.
24. Kamu idaresi, danışma sürecinin sonucu ve özellikle alınan nihai kararların nedenlerini belirtecek şekilde kamuoyuna geri bildirim sağlamalıdır.

Diyalog

25. Diyalog kamu otoriteleri, bireyler, STK'lar ve sivil toplum arasında görüş alışverişinde bulunmak için ortak bir anlayışa bağlı olarak yapılandırılmış, uzun süreli ve sonuç odaklı bir süreçtir.
26. Kamu otoriteleri, STK'lar ve sivil toplum, diyalog ve katılımın teşvik edilmesi amacıyla kalıcı platformlar oluşturabilirler. Bu tür platformlar, olağan olarak düzenlenen açık oturumlar, halka açık forumlar, danışma konseyleri veya benzeri yapıları içerebilir.

Aktif Katılım

27. Aktif katılım, bilgilendirme, danışma ya da diyalogun ötesinde daha geniş kapsamlı olarak, kamu otoriteleri tarafından karar alma süreçlerine sivil katılım ile ilgili olarak bireylere, STK'lara ve sivil topluma sunulan fırsatları ifade eder. Bu fırsatlar arasında politika belgelerinin birlikte geliştirilmesinin yanı sıra nihai kararın ilgili kamu otoritesi tarafından alınmasını gerektiren politika ve kanunlar için çalışma grupları ve komitelerin oluşturulması da yer alabilir.

28. Ortak çalışma grupları veya komiteler oluşturulduğu durumlarda kamu otoriteleri bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının ve sivil toplumun temsil edilmelerinin garanti altına alınması için şeffaf kriterler ve süreçler benimsemelidir.

29. Karar alma sürecinin farklı aşamalarında, kararların uygulanmasına ilişkin ortaklıklar da dâhil olmak üzere kamu otoriteleri, STK'lar ve sivil toplum temsilcilerini içeren çeşitli ortaklıklar geliştirilmesi uygun olabilir.

Uygulama ile ilgili önlemler

30. Sivil katılımı sağlamak için, Üye Devletler bu rehberi mümkün olan en geniş şekilde kullanmalı, kamu makamlarının farkındalık geliştirecek şekilde önlemler almalarını sağlamalı, rehberin kendisini, gerekirse resmi dillerinde yaygınlaştırmalıdır. Bunlar kullanıcı dostu kılavuzlar, broşürler ya da çevrimdışı ve çevrimiçi diğer araçlar, kamu görevlileri için eğitim ve sivil toplum üyelerine yönelik eğitim verilmesi gibi yöntemler içerebilir.

31. Uygun olan hallerde Üye Devletler kamu makamlarının bu rehberi kullanmalarını mümkün kılmak için rehberi kabul etmeli ya da mevcut yasa ve kuralları rehberle uygun hale getirecek şekilde değiştirmelidir.

32. Üye Devletler;

-Katılım ile ilgili fırsatları yaygınlaştırmak ve iştirak eden sivil toplumun geniş kesimleri tarafından sağlanan geri bildirimlerin kolaylaştırılması ve,

- Sivil katılım yasaları ve yönetmeliklerinin uygulanmasının değerlendirilmesine katkıda bulunmaları için sivil toplumu sürece dâhil edebilirler.

33. Üye Devletlerin bu rehberlerin pratikte uygulanması konusundaki deneyimlerini değerlendirmek için Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Demokrasi ve Yönetişim Komitesi (CDDG) ile Avrupa Konseyi Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Konferansı (INGO) tarafından düzenli şekilde durumu takip etmelerini ve geri bildirim sağlamalarını talep edebilir.

34. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, kendi çalışmalarında mümkün olan en geniş şekilde kullanmaları ve yaygınlaştırmaları için yönergeleri Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Avrupa Konseyi Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Konferansı ile Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu'na (Venedik Komisyonu) iletebilir.

Politik Karar Alma Süreçlerine Sivil Katılım Rehberi için Ek Bölüm

Referans Metinleri²

Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri

Secretary General's Annual Report on the State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Europe – Populism – How strong are Europe's checks and balances? [Genel Sekreterin Demokrasi, İnsan Hakları ve Avrupa'daki Hukukun Üstünlüğü Devleti Yıllık Raporu – Popülizm - Avrupa'nın denge ve denetleme mekanizmaları ne kadar güçlü?]

[SG\(2017\)1](#)

Secretary General's Annual Report on the State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Europe – A security imperative for Europe. [Genel Sekreterin Demokrasi, İnsan Hakları ve Avrupa'da Hukukun Üstünlüğü Devleti Üzerine Yıllık Raporu- Avrupa için güvenlik gereği.]

[SG\(2016\)1](#)

Secretary General's Annual Report on the State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Europe – A shared responsibility for democratic security in Europe. [Genel Sekreterin Demokrasi, İnsan Hakları ve Avrupa'daki Hukukun Üstünlüğü Devleti Yıllık Raporu- Avrupa'da demokratik güvenlik için ortak bir sorumluluk.]

[SG\(2015\)1](#)

Secretary General's Annual Report on the State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Europe – Report by the Secretary General of the Council of Europe. [Genel Sekreterin Demokrasi, İnsan Hakları ve Avrupa'da Hukukun Üstünlüğü Devleti Üzerine Yıllık Raporu- Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Raporu]

[SG\(2014\)1](#)

Avrupa Konseyi Sözleşmeleri

European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. [Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi.]

[ETS No. 5](#)

European Charter of Local Self-Government. [Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.]

[ETS No. 122](#)

Additional Protocol to the European Charter of Local Self-Government on the right to participate in the affairs of a local authority. [Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na Ek Protokol olarak yerel yönetimlere katılım hakkı.]

[CETS No. 207](#)

European Convention on the Recognition of the Legal Personality of International Non-Governmental Organisations. [Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Tüzel Kişiliğinin Tanınması Hakkında Avrupa Sözleşmesi.]

[ETS No. 124](#)

² Politik Karar Alma Süreçlerine Sivil Katılım Rehberi için Ek Bölüm'de referans gösterilen belgeler İngilizce dilindedir. Belgelerin başlıklarının Türkçe çevirileri braket içinde gösterilmektedir.

Convention on the Participation of Foreigners in Public Life at Local Level. [Yabancıların Yerel Düzeyde Kamusal Katılımına İlişkin Sözleşme.]

[ETS No. 144](#)

European Charter for Regional or Minority Languages. [Bölgesel veya Azınlık Dilleri için Avrupa Şartı.]

[ETS No. 148](#)

Framework Convention for the Protection of National Minorities. [Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi.]

[ETS No. 157](#)

European Social Charter (revised). [Avrupa Sosyal Şartı (gözden geçirilmiş)]

[ETS No. 163](#)

Council of Europe Convention on Access to Official Documents. [Resmî Belgelere Erişime İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi.]

[CETS No 205](#)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi

- Tavsiye Kararları

Recommendation [CM/Rec\(2015\)3](#) on the access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights. [Dezavantajlı Mahallelerde Yaşayan Gençlerin Sosyal Haklara Erişimi hakkında [CM/Rec\(2015\)3](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2015\)3](#)

Recommendation [CM/Rec\(2014\)7](#) on the protection of whistleblowers. [İhbarcılarının korunması hakkında [CM/Rec\(2014\)7](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2014\)7](#)

Recommendation [CM/Rec\(2014\)6](#) on a Guide to human rights for Internet users. [İnternet kullanıcılarının insan hakları hakkında [CM/Rec\(2014\)6](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2014\)6](#)

Recommendation [CM/Rec\(2012\)2](#) on the participation of children and young people under the age of 18. [18 yaş altı çocuk ve gençlerin katılımı hakkında [CM/Rec\(2012\)2](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2012\)2](#)

Recommendation [CM/Rec\(2011\)14](#) on the participation of persons with disabilities in political and public life. [Engellilerin politik ve kamusal hayata katılımı hakkında [CM/Rec\(2011\)14](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2011\)14](#)

Recommendation [CM/Rec\(2010\)7](#) on the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education. [Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi ve İnsan Hakları Eğitimi Şartı hakkında [CM/Rec\(2010\)7](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2010\)7](#)

Recommendation [CM/Rec\(2010\)5](#) on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity. [Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelli Ayrımcılıkla Mücadele hakkında [CM/Rec\(2010\)5](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2010\)5](#)

Recommendation [CM/Rec\(2009\)2](#) on the evaluation, auditing and monitoring of participation and participation policies at local and regional level. [Katılımın Değerlendirilmesi, Denetlenmesi ve İzlenmesi İle Yerel ve Bölgesel Düzeyde Katılım Politikası Hakkında [CM/Rec\(2009\)2](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2009\)2](#)

Recommendation [CM/Rec\(2009\)1](#) on electronic democracy (e-democracy). [Elektronik Demokrasi (E-demokrasi) hakkında [CM/Rec\(2009\)1](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2009\)1](#)

Recommendation [CM/Rec\(2007\)14](#) on the legal status of non-governmental organisations in Europe. [Sivil toplum kuruluşlarının yasal statüsü ile ilgili [CM/Rec\(2007\)14](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2007\)14](#)

Recommendation [CM/Rec\(2007\)2](#) on media pluralism and diversity of media content. [Medya çoğulculuğu ve medya içeriğinin çeşitliliği hakkında [CM/Rec\(2007\)2](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[CM/Rec\(2007\)2](#)

Recommendation [Rec\(2006\)14](#) on citizenship and participation of young people in public life. [Vatandaşlık ve gençlerin kamusal hayata katılımı hakkında [Rec\(2006\)14](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[Rec\(2006\)14](#)

Recommendation [Rec\(2006\)1](#) on the role of national youth councils in youth policy development. [Gençlik politikasının geliştirilmesinde ulusal gençlik konseylerinin rolü hakkında [Rec\(2006\)1](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[Rec\(2006\)1](#)

Recommendation [Rec\(2004\)15](#) on electronic governance (“e-governance”). [Elektronik yönetim (e-yönetim) hakkında [Rec\(2004\)15](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[Rec\(2004\)15](#)

Recommendation [Rec\(2004\)13](#) on the participation of young people in local and regional life. [Gençlerin yerel ve bölgesel yaşama katılımı hakkında [Rec\(2004\)13](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[Rec\(2004\)13](#)

Recommendation [Rec\(2003\)3](#) on balanced participation of women and men in political and public decision-making. [Kadınların ve erkeklerin siyasi ve kamusal karar alma süreçlerine eşit katılımı hakkında [Rec\(2003\)3](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[Rec\(2003\)3](#)

Recommendation [Rec\(2002\)2](#) on access to official documents. [Resmi belgelere erişim hakkında [Rec\(2002\)2](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[Rec\(2002\)2](#)

Recommendation [Rec\(2001\)19](#) on the participation of citizens in local public life. [Vatandaşların yerel düzeyde kamusal hayata katılımları hakkında [Rec\(2001\)19](#) sayılı Tavsiye Kararı.]

[Rec\(2001\)19](#)

Recommendation No. R (98) 14 on gender mainstreaming. [Toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında No. R (98) sayılı Tavsiye Kararı.]

[Rec\(98\)14](#)

- **Kararlar**

Resolution CM/Res(2016)3 on participatory status for international non-governmental organisations with the Council of Europe. [Uluslararası sivil toplum kuruluşları'nın Avrupa Konseyi için katılımcı statü hakkında [CM/Res\(2016\)3](#) sayılı Karar.]

[CM/Res\(2016\)3](#)

- **Yönergeler**

Guidelines of the Committee of Ministers to member States on the protection and promotion of human rights in culturally diverse societies CM/Del/Dec(2016)1249/4.6-app8. [Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere kültürel açıdan çeşitli toplumlarda insan haklarını koruma ve geliştirmeye ilişkin yönergeleri.]

[CM/Del/Dec\(2016\)1249/4.6-app8](#)

- **Deklarasyonlar**

Declaration on the Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-making Process. [Sivil Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri Deklarasyonu.]

[Decl\(21/10/2009\)](#)

Declaration on the role of community media in promoting social cohesion and intercultural dialogue. [Toplumsal Uyumu ve Kültürlerarası diyalogu teşvik etmek için Topluluk Medyasının rolü Deklarasyonu.]

[Decl\(11/02/2009\)](#)

Declaration: Making gender equality a reality. [Deklarasyon: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Gerçekleştirmek.]

[CM\(2009\)68-final](#)

Declaration on Council of Europe action to improve the protection of human rights defenders and promote their activities. [İnsan hakları savunucularının korunmasını iyileştirmek ve faaliyetlerini teşvik etmek için Avrupa Konseyi Eylemi Deklarasyonu.]

[Decl\(06/02/2008\)](#)

15th Conference of European Ministers responsible for local and regional government (Valencia, 15-16 October 2007)

Valencia Declaration: Strategy for Innovation and Good Governance at Local Level (15-16 October 2007). [15. Yerel ve bölgesel hükümetten sorumlu Avrupa Bakanları Konferansı (Valencia, 15-16 Ekim 2007). Valencia Deklarasyonu: Yerel Düzeyde İnovasyon ve İyi Yönetişim Stratejisi (15-16 Ekim 2007)]

[CM\(2008\)14-add](#)

16th session of the Council of Europe Conference of Ministers responsible for Spatial Planning (CEMAT) (Nafplio, Greece, 17 June 2014). Nafplion Declaration: Promoting Territorial Democracy in Spatial Planning. [Avrupa Konseyi'nin Mekansal Planlamadan Sorumlu Bakanlar Konferansının (CEMAT) 16. oturumu (Nafplio, Yunanistan, 17 Haziran 2014). Nafplion Deklarasyonu: Mekansal Planlamada Bölgesel Demokrasiyi Teşvik Etmek.]

[CM\(2014\)91](#)

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi

- Kararlar

Resolution 2096 (2016) "How can inappropriate restrictions on NGO activities in Europe be prevented?" [2096 Sayılı Karar (2016): "Avrupa'da STK faaliyetleri üzerinde uygunsuz kısıtlamalar nasıl önlenir?"]

[Resolution 2096 \(2016\)](#)

Resolution 2095 (2016) on strengthening the protection and role of human rights defenders in Council of Europe member States. [Avrupa Konseyi üye ülkelerinde insan hakları savunucularının korunmasını ve rolünü güçlendirmeye ilişkin 2095 (2016) sayılı karar.]

[Resolution 2095 \(2016\)](#)

Resolution on democracy in Europe: Crisis and perspectives. [Avrupa'daki demokrasi ile ilgili Karar: Kriz ve perspektifler.]

[Resolution 1746 \(2010\)](#)

Resolution on the protection of "whistle-blowers". [İhbarda bulunan kişilerin korunması ile ilgili Karar.]

[Resolution 1729 \(2010\)](#)

Resolution 1589 (2017) on co-operation between the Assembly and the Conference of INGOs. [Meclis ve INGÖler Konferansı arasındaki iş birliği hakkında 1589 Sayılı Karar (2017).]

[Resolution 1589 \(2007\)](#)

- Tavsiye Kararları

Recommendation 2086 (2016) "How can inappropriate restrictions on NGO activities in Europe be prevented?" [2086 Sayılı Tavsiye Kararı (2016) "Avrupa'da STK faaliyetleri üzerinde uygunsuz kısıtlamalar nasıl önlenir?"]

[Recommendation 2086 \(2016\)](#)

Recommendation 2085 (2016) on strengthening the protection and role of human rights defenders in Council of Europe member States. [Avrupa Konseyi üye ülkelerinde insan hakları savunucularının korunmasını ve rolünü güçlendirmeye ilişkin 2085 Sayılı Tavsiye Kararı (2016).]

[Recommendation 2085 \(2016\)](#)

Recommendation 1928 (2010) on democracy in Europe: crisis and perspectives. [Avrupa'da demokrasi hakkında 1928 sayılı (2010) tavsiye kararı: kriz ve perspektifler.]

[Recommendation 1928 \(2010\)](#)

Recommendation 1864 (2009) on promoting the participation by children in decisions affecting them. [Çocukların kendilerini etkileyen kararlara katılımlarını teşvik etmek için 1864 sayılı tavsiye kararı (2009)]

[Recommendation 1864 \(2009\)E](#)

Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi

The Congress European Urban Charter II: manifesto for a new urbanity (2008). [Avrupa Kentsel Tüzüğü Kongresi II: Yeni bir kentlilik manifestosu (2008)]

[European Urban Charter II](#)

Revised European Charter on the participation of young people in local and regional life. [Gençlerin yerel ve bölgesel hayata katılımı hakkında gözden geçirilmiş Avrupa Sözleşmesi.]

[\(21 Mayıs 2003\)](#)

- Kararlar

Resolution 385 (2015) on fostering active citizenship by building partnerships with civil society. [Sivil toplum ile ortaklıklar kurarak aktif yurttaşlığı geliştirme konusundaki 385 sayılı karar (2015)]

[Resolution 385 \(2015\)](#)

Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Konferansı (INGO)

Expert Council on NGO Law, Review of Developments in Standards, Mechanisms and Case Law 2013-2015. [STK Hukuku Uzman Konseyi, Standartlardaki Gelişmelerin Gözden Geçirilmesi, Mekanizmalar ve İçtihatlar 2013-2015.]

[OING Conf/Exp \(2015\) 2](#)

Expert Council on NGO Law, Regulating Political Activities of Non-governmental Organisations, 2015. [STK Hukuku Uzman Konseyi, Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasi Faaliyetlerini Düzenlenmesi, 2015.]

[OING Conf/Exp \(2015\) 3](#)

Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-Making Process. [Sivil Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri.]

[CONF/PLE\(2009\)CODE1](#)

Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu)

Joint Guidelines of the Venice Commission and the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR) on Freedom of Association. [Örgütlenme Özgürlüğüne ilişkin Venedik Komisyonu ve AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi'nin (AGİT / ODIHR) Ortak Yönergeleri.]

[CDL-AD\(2014\)046E](#)

Civil Participation in Decision-Making Processes – An Overview of Standards and Practices in Council of Europe Member States (May 2016). [Avrupa Demokrasi ve Yönetişim Komitesi (CDDG) - CDDG'nin Ortak Çalışma Grubu ve Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Konferansı. Karar Verme Süreçlerinde Sivil Katılım- Avrupa Konseyi Üye Ülkeleri Standart ve Uygulamalarına Genel Bir Bakış (Mayıs 2016)]

[\[ECNL-COE\]](#)

Diğer uluslararası kuruluşların metinleri

Avrupa Birliği

Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. [Avrupa Birliği Anlaşmasını değiştiren Lizbon Antlaşması ve Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma.]

[\(2007/C306/01\)](#)

Communication from the Commission – Towards a reinforced culture of consultation and dialogue – General principles and minimum standards for consultation of interested parties by the Commission. [Komisyon'dan gelen Bildirim- İstişare ve diyalogun güçlendirilmiş bir kültüre doğru - Komisyon tarafından ilgili taraflara danışma için genel ilkeler ve asgari standartlar.]

[COM/2002/0704](#)

Commission of the European Communities COM(2001) 428, White Paper on European Governance. [Avrupa Toplulukları Komisyonu COM (2001) 428, Avrupa Yönetişimi Beyaz Kitabı.]

[COM/2001/428](#)

Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı (AGİT)

Recommendations on Enhancing the Participation of Associations in Public Decision-Making Processes from the Participants to the Civil Society Forum Organised on the Margins of the 2015 Supplementary Human Dimension Meeting on Freedoms of Peaceful Assembly and Association, April 2015. [Sivil Toplum Forumu 2015 sınırlarında düzenlenen Barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkında Tamamlayıcı İnsan Boyutu Toplantısı katılımcılardan Kamusal Karar Verme Süreçlerinde Derneklerin Katılımının Güçlendirilmesi Hakkında Tavsiyeler, Nisan 2015.]

[HDIM.NGO/0033/15](#)

Birleşmiş Milletler (BM)

International Covenant on Civil and Political Rights, signed on 16 December 1966, entry into force 23 March 1976, in accordance with Article 49. [16 Aralık 1966'da imzalanan, 23 Mart 1976 tarihli ve 49 uncu maddeye göre yürürlüğe giren Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi.]

[CCPR 16/12/1966](#)

Convention on the Rights of Persons with Disabilities and Optional Protocol. [Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi ve İsteğe Bağlı Protokol.]

[Convention](#)

- BM İnsan Hakları Konseyi

Resolution on promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social and cultural rights, including the right to development – Equal participation in political and public affairs.

[Kalkınma hakkı da dâhil olmak üzere tüm insan haklarını, sivil, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin karar- Siyasi ve kamusal meselelere eşit katılım.]

[A/HRC/33/L.28](#)

Practical recommendations for the creation and maintenance of a safe and enabling environment for civil society, based on good practices and lessons learned, 11 April 2016. [Sivil toplum için güvenli ve elverişli bir ortam yaratılması ve sürdürülmesi için iyi uygulamalar ve çıkarılan dersler temel alınarak hazırlanmış pratik tavsiyeler, 11 Nisan 2016.]

[A/HRC/32/20](#)

Equal participation in political and public affairs: resolution adopted by the Human Rights Council, 12 October 2015. [Siyasi ve kamusal meselelere eşit katılım: İnsan Hakları Konseyi tarafından kabul edilen karar, 12 Ekim 2015.]

[A/HRC/RES/30/9](#)

Civil society space: resolution adopted by the Human Rights Council, 3 October 2014. [Sivil toplum alanı: İnsan Hakları Konseyi tarafından kabul edilen karar, 3 Ekim 2014.]

[A/HRC/RES/27/31](#)

Civil society space: creating and maintaining, in law and in practice, a safe and enabling environment: resolution / adopted by the Human Rights Council, 9 October 2013. [Sivil toplum alanı: Yasalar ve uygulamada, güvenli ve elverişli bir ortam yaratmak ve sürdürmek: İnsan Hakları Konseyi tarafından kabul edilen karar, 9 Ekim 2013.]

[A/HRC/RES/24/21](#)

- **BM İnsan Hakları Komitesi**

General Comment No. 25: The Rights to participate in public affairs, voting rights and the right of equal access to public service (Art. 25), 27 August 1996. [Genel Yorum No: 25: Kamuya iştirak hakları, oy hakları ve kamu hizmetlerine eşit erişim hakkı (Mad. 25), 27 Ağustos 1996.]

[CCPR/C/21/Rev.1/Add.7](#)

- **BM Avrupa Ekonomik Konseyi**

UN Economic Commission for Europe (UNECE), Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters ("Aarhus Convention"), 1998. [BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE), Bilgiye Erişim Sözleşmesi, Karar Verme Sürecine Katılma ve Çevre Sorunlarında Adalete Erişim Sözleşmesi ("Aarhus Sözleşmesi"), 1998.]

[Aarhus Convention](#)